

Víte, kde se nacházely pražské plynárny a co místo nich dnes stojí?

Celkový rozvoj světového plynárenství byl v Praze během první poloviny 19. století sledován s obrovským zájmem. Ačkoliv byla v té době Praha královským městem, tehdejší politické poměry v rakouskouherské říši ji zařadily do role provinciálního města. Oproti jiným oblastem Rakouska-Uherska se jí proto nedostávalo tolik pozornosti z hlediska hospodářského a politického. Z tohoto důvodu se v městském rozpočtu Prahy nenacházely dostatečné finanční prostředky potřebné pro výstavbu plynárny.

Až v roce 1828 byla Praze učiněna nabídka ze strany londýnské společnosti Continental Gas Association na postavení továrny, ale bohužel nebyla městem přijata ani zrealizována. Teprve až na konci roku 1844 uzavřel pražský magistrát s Vratislavskou plynárenskou společností pro osvětlování plynem kontrakt, díky kterému byla zřízena v průmyslové části Karlína první plynárna v Praze.

Karlínská plynárna

Výstavba karlínské plynárny trvala celkem tři roky a na starost ji dostal zkušený německý stavitel Rudolf Sigismund Blochmann, který disponoval zkušenostmi ze stavby drážďanské plynárny. Karlínská plynárna byla uvedena do provozu 15. září 1847 a téhož večera se v ulicích města pražského poprvé svítilo plynovými lampami. Plyn však nesloužil pouze k osvětlení ulic, ale využívaly ho i hostince, obchody či soukromé domy.

Plynárenská společnost v Praze tehdy zajišťovala plyn pro osvětlení více než 1 800 lamp. V roce 1881 byl provoz plynárny v Karlíně přesunut do nově vybudovaných prostor v Libni. Z tehdejší karlínské plynárny se do dnešní doby nezachovalo nic. Původní budovy byly zbourány a pozemky postupně rozprodány.

Smíchovská plynárna

Ta byla vybudována v roce 1857 a sloužila především k osvětlování ulic Prahy. Tehdejší smíchovská plynárna byla postavena v blízkosti ulic Radlická, Ostrovského a Nádražní. Po dokončení výstavby plynárny se rozhodlo o jejím převedení do rukou Všeobecné rakouské společnosti plynárenské v Terstu. Ta ji provozovala do roku 1872 a poté prodala Britům Jamesovi a Williamovi Romansovým, kteří se z ní však neradovali dlouho. Po necelých 6 letech provozu o ni přišli v exekuční dražbě, při níž byla prodána za necelý čtvrt milionu zlatých. Vítězem dražby se stala Pražská obec, která tím získala i povinnost zásobovat Smíchov plynem. Plynárna ale často měnila majitele, čímž trpěl především stav výrobních

zařízení plynárny. Celkově byl inventář smíchovské plynárny ve špatném technickém stavu. Ačkoliv Pražská obec pořídila smíchovskou plynárnu za poměrně nízkou sumu v dražbě, zanedlouho musela investovat do rozsáhlé rekonstrukce. Její součástí byla i výstavba dalšího plynojemu o obsahu 2 000 m³.

Z provozu byla smíchovská plynárna odstavena během zahájení výroby svítiplynu v michelské plynárně v roce 1926 a smíchovskou plynárnu tak potkal stejný osud jako karlínskou. V dnešní době rovněž neexistuje nic, co by původní komplex připomínalo. Na pozemku plynárny byly postaveny dnešní Ženské domovy.

Žižkovská plynárna

Výstavba první pražské obecní plynárny se uskutečnila na hranicích Vinohrad a Žižkova. Celý areál pražské obecní plynárny stál v místech dnešní Vysoké školy ekonomické a fotbalového stadionu Viktorie Žižkov. Jednalo se o první výhradně obecní plynárnu patřící městu Praha, jelikož ostatní plynárny byly v rukou soukromníků či soukromých společností. Tato plynárna byla postavena pro totožné účely, jako tomu bylo u soukromých plynáren. Taktéž se jednalo o zajištění osvětlení ulic a veřejných prostor. Zároveň měla sloužit jako náhrada za neuspokojivou práci karlínské plynárny.

Dokončení stavby plynárny se Praha dočkala v roce 1869. Kromě obvyklého vybavení disponovala obecní plynárna i vlastní provozní laboratoří. Vzhledem k výhodným cenám plynu, které prosazovala obecní plynárna, výrazně stoupala spotřeba plynu v Praze, na což nebylo město technologicky připraveno. Začátkem 70. let 19. století bylo nutno zvýšit kapacitu plynu, a tak v 80. letech následovalo rozšiřování obecní plynárny.

Obecní plynárna fungovala úspěšně až do roku 1926. Dnes na místě bývalé plynárny můžeme narazit pouze na původní ohradní zeď v Krásově ulici.

Holešovická plynárna

Tehdejší předměstská obec Holešovice se rozhodla postavit svou vlastní plynárnu pro osvětlování veřejného prostranství až v roce 1874. Plynárna stála na místě dnešní ulice U Výstaviště v blízkosti železničního viaduktu. Oproti ostatním pražským plynárnám šlo o poměrně malou plynárenskou společnost. V roce 1884 byly Holešovice připojeny k Praze, díky čemuž byla přidělena do správy Pražských obecních plynáren. Po roce 1888 byla však trvale odstavena z provozu. Tuto skutečnost zapříčinila nová holešovická plynárna, která se nacházela Na Maninách a disponovala roční výrobní kapacitou ve výši 12 milionů metrů krychlových. Ve své době se jednalo o největší plynárnu v českých zemích. V roce 1927 ji však potkal stejný osud jako žižkovskou plynárnu. Z důvodu výstavby nové plynárny v Michli

byla odstavena z provozu. Dodnes nám kdysi největší českou plynárnu připomínají jen názvy ulic Plynární a U Staré plynárny.

Libeňská plynárna

Provoz libeňské plynárny započal v roce 1881 a z důvodu zvyšující se spotřeby plynu v Praze bylo v libeňské plynárně rozhodnuto, že se zaměří primárně na vysokou kapacitu plynojemů. V roce 1900 prodal belgický majitel libeňskou plynárnu anglické společnosti Imperial Continental Gas Association. S výstavbou plynárny v Michli sice po roce 1926 anglická společnost přišla o výhradní právo dodávat plyn do některých částí Prahy, stále však dodávala svítiplyn pro Libeň a Vysočany. Ačkoliv anglická společnost ICGA nabízela městu plynárnu k prodeji už od roku 1909, povedlo se jim ji prodat až v roce 1935 za cenu 14 milionů korun českých. Po zakoupení plynárny se zde pražská obec rozhodla zastavit výrobu a zásobování pro Vysočany a Libeň se zhostila michelská plynárna. Do dnešní doby se z libeňské plynárny zachovalo několik budov, které slouží k jiným účelům.

Michelská plynárna

V roce 1909 přesáhla roční výroba plynu v pražských plynárnách 21 milionů metrů krychlových. Tato hranice spotřeby však nebyla během dalších 16 let překonána, jelikož počátek 20. století znamenal zvýšení spotřeby elektrické energie k účelům veřejného osvětlení a osvětlování domů. Plynárny přesto instinktivně vytušily, že rozvoj ve využití plynu teprve nastane, a proto se rozhodly zakoupit obrovské pozemky v Michli, na kterých měla v budoucnu stát nová velká obecní plynárna.

Ta byla slavnostně otevřena až v květnu 1927 za účasti pražského primátora a vzácných hostů. Přítomen byl například i tehdejší ministr zahraničí Edvard Beneš. Do začátku 2. světové války disponovala michelská plynárna špičkovým technickým vybavením. V období mezi lety 1939–1945 došlo ale k poklesu výroby plynu, podobně jako tomu bylo během první světové války. Po válce se trh s plynem stabilizoval a opět zde byl prostor pro další rozvoj tohoto odvětví.

Z důvodů zvyšujícího se zájmu o plyn, který využívaly nejen domácnosti, ale i průmysl, bylo zapotřebí obnovovat a rozšiřovat výrobu v michelské plynárně. Vzhledem k znárodnění plynárny bylo pro stát snazší ji během následujících let zrekonstruovat a vybudovat například nové pásové zauhlování, rozšířit centrální generátorovnu a zaměřit se na zvyšování výhřevnosti. Už v roce 1948 přesáhla spotřeba svítiplynu v Praze neuvěřitelných 100 milionů m³.

V roce 1960 bylo rozhodnuto o přebudování plynárny v Michli za účelem využití nových technologií, jež by zaručily dostatečnou pružnost výkonu zdroje, tak aby byl ekonomicky co

nejefektivnější. 6. ledna 1961 došlo k požáru michelského plynojemu, což mělo za důsledek změnu stanovisek ze strany ministerstva paliv a energetiky, které rozhodlo o vytvoření nového výrobního zdroje plynu pro Prahu mimo prostory michelské plynárny. Nová plynárna sloužící Praze měla být postavena v Horních Měcholupech.

Po zprovoznění plynárny v Horních Měcholupech se celé vedení přesídlilo z Michle do Měcholup. Plynárna v Michli měla na starost pouze zajištění bezpečného provozu, údržbu a ostrahu celého areálu pro všechny uživatele. V areálu totiž sídlil provoz vnitrozávodních inženýrských sítí, provoz železniční vlečky a provoz ústředního skladu STP. Kromě toho tam i nadále sídlil správce i ředitelství Středočeských plynáren, závod Výstavba Plynovodů Praha, Plynoprojekt Praha, teplárna Michle, Ústav pro výzkum a využití paliv Běchovice a další organizace.

V druhé polovině 70. let postupně docházelo k demontáži technologických zařízení a k demolici vodního plynojemu, ale vzhledem k nedostatku finančních prostředků probíhaly veškeré demontáže a demolice poměrně dlouhou dobu. Z ploch po bývalé skládce koksu se staly volné skládky trubního materiálu a z objektu bývalého zauhlování špičkového zdroje se staly kanceláře pro útvar podnikového ředitelství

V roce 1992 se rozhodlo o komplexní rekonstrukci technologického objektu bývalé extrakce. Po dokončení přestavby byla do Michle přemístěna nepřetržitá pohotovostní a poruchová služba, která zahrnovala i garáže, dílny, sklady, šatny, hygienická zařízení, dispečerské centrum a administrativní pracoviště. To vše pro závod Rozvod plynu Praha.

Zdroj: Anopress, NEWTON Media, a.s., www.krajskelisty.cz, 13.03.2020